

Zápis z jednání 3. pracovního týmu Odborné komise pro důchodovou reformu

Komplexní systémové analýzy, zásluhovost, transfery mezi společnostmi a rodinami

datum: 23. května, 2016, 15:00

místo: místnost č. 405, budova MPSV Podskalská 19, Praha 2

přítomni: viz příložený seznam

Otakar Hampl přivítal přítomné a seznámil je s připraveným podkladem pro hlavní bod jednání [Návrhem na prodloužení náhradní doby rodičů pečujících o více dětí.](#)

Dohledné přijetí opatření v této problematice je podle Otakara Hampla více než žádoucí z hlediska ocenění zásluhovosti rodin i kompenzace nákladů souvisejících s výchovou dětí v rodině v rámci důchodového systému. Nutno ovšem zdůraznit, že všechna navrhovaná opatření jsou pouze dílčí – mají sloužit k nápravě vybraných nedostatků současného systému nikoliv k jeho zásadní změně.

Jedná se o náhradní dobu pojištění u pečujících rodičů (týká se to zejména matek s více dětmi), kteří setrvávají kvůli péči o děti v domácnosti, nebo pracují pouze na částečný úvazek, déle než do 4 let věku dítěte. Po tuto dobu přesahující 4 roky nejmladšího dítěte ovšem jsou pečující rodiče pojištění pouze zdravotně (podmínky viz dále), nikoliv důchodově, což má za důsledek chybějící roky doby pojištění, případně snížení vyměřovacího základu pro stanovení výše důchodu. Chybějící roky si poté budou muset matky (obecně pečující rodič) před svým odchodem do důchodu napracovávat, neboť v současnosti dochází postupně k rušení dřívějších odchodů matek do důchodu v návaznosti na počet vychovaných dětí.

Otakar Hampl seznámil členy týmu se třemi navrhovanými variantami řešení:

- *Varianta 1.* Započítat matce (obecně pečujícímu rodiči) kumulativně plné 4 roky náhradní doby za každé dítě bez ohledu na to, s jakým odstupem se za sebou narodí.
- *Varianta 2.* Počítat náhradní dobu pojištění pro rodiče pečující alespoň o jedno dítě do 7 let věku nebo o dvě děti do 15 let věku při podmínce splnění předem definovaných kritérií.
- *Varianta 3.* Umožnit dospělým dětem z vícečetných rodin (3 a více vychovaných dětí) asignovat 3 procentní body svého odvodu sociálního pojištění přímo ve prospěch důchodu svých rodičů.

Otakar Hampl by sám preferoval podle něj systémově nejvyváženější variantu číslo 2, která by sjednotila přístup již uplatňovaný v případě zdravotního pojištění. Zároveň uvedl, že tuto variantu by podpořili pí. Oujezdská, p. Rusý, p. Pelán, P. Schlanger, kteří se z jednání z důvodů jiných povinností omlouvají.

Diskuse k tématu:

Jan Kaisrlík by z předložených opatření upřednostnil variantu číslo 2. Dotázal se ovšem zástupců MPSV na odhadovaný dopad tohoto opatření na státní rozpočet. Dále přidal komentář, že je-li to možné, je dobré navrhovat opatření tak, aby měla neutrální dopad na státní rozpočet, neboť pak mají vyšší naději na prosazení než ta, která si nárokují zvýšení výdajů státního rozpočtu.

Martin Potůček vyzdvihl dva aspekty této problematiky – uplatnění rodičů na trhu práce a rozdíl životní situace rodičů podle počtu vychovávaných dětí. Zejména ženy si prodlužují dobu, kdy jsou mimo pracovní proces, což jim samozřejmě velmi znevýhodňuje následný návrat na trh práce. Dále, péče o více početnou rodinu se svou náročností i finanční nákladností může do značné míry odlišovat od péče o jedno nebo dvě děti. Nezávisí ovšem pouze na počtu dětí, ale také na jejich věku, respektive časovém rozestupu v jejich narození.

Otakar Hampl reagoval s tím, že je nutné zohledňovat práci v podobě péče a výchovy dítěte, která se logicky s rostoucím počtem dětí stává náročnější. Z hlediska uplatnění rodičů na trhu práce pak je pak nezbytně nutné podporovat kratší úvazky matek, ovšem bez jejich následného sankcionování v rámci důchodového systému.

Jaroslav Vostatek vyjádřil svou podporu celkové restrukturalizace péče o děti, ale ten musí podle něj vycházet z jasné předem definované koncepce. Vyjádřil dále své obavy z některých bodů varianty 2, která je podle něj prozatím nedostatečně analyzovaná a tím pádem není pro tuto chvíli ani efektivně realizovatelná.

Zděněk Linhart vyjádřil potřebu, aby OK pro DR navazovala svou práci na Odbornou komisi pro rodinou politiku. Varianta 3 je pak podle Linharta zcela nepřijatelná.

Kryštof Zrcek řekl, že v současném systému, pokud je kariérní křivka muže i ženy do jisté míry srovnatelná, budou mít důchod přibližně stejný, protože doba péče o dítě je do 04 let věku plně pokryta náhradní dobou pojištění. Skutečným problémem je situace na trhu práce a to tzv. *wage gap*, respektive rozdílné možnosti uplatnění mužů a žen na trhu práce i jejich odlišné finanční ohodnocení. Hlavní problém je tedy podle Zrcka ve výši výpočtového základu.

Otakar Hampl k tomu uvedl, že významná míra znevýhodnění matek (pečujících rodičů) plyne z malé výše vyměřovacího základu pro výpočet důchodu, který je ale důsledkem toho, že je žena kvůli časově náročné péči o děti nucena nenastoupit plně zpět do pracovního procesu.

Vít Samek řekl, že plně souhlasí s tím, že existencí tzv. *wage gap (gender pay gap)* na trhu práce jsou způsobeny největší nerovnosti. Nejprve je proto nutné soustředit se na tento problém, který způsobuje velké rozdíly ve výši výpočtového základu a tedy ve výši důchodů.

Kryštof Zrcek následně zdůraznil, že současný systém má svou pojistnou logiku a osobní vyměřovací základ je tak vždy stanoven na základě výše odvodů jedince do systému. Matka rozhodně není z principu znevýhodněná za to, že má děti, ale pokud po určité době (po uplynutí 4tého roku nejmladšího dítěte) pracuje pouze na částečný úvazek a odvádí tak do

systému méně peněz, je to v jejím vyměřovacím základu samozřejmě zohledněno. Doba pojištění se jí ovšem počítá stejně, jako kdyby pracovala na úvazek plný.

Kryštof Zrcek shrnul, že probíhající debata se týká návrhu prodloužení doby pojištění matek (pečujících rodičů) po 4tém roku dítěte dál. Varianty jsou v tomto případě dvě. Tuto dobu můžeme následně hodnotit jenom jako dobu vyloučenou, což je v současné době uplatňováno například u studia. Druhou variantou je počítat tuto dobu matkám (pečujícím rodičům) zároveň jako náhradní i vyloučenou dobu, kdy je v případě žádných či nízkých výdělků matky možno zažádat o jejich vyloučení stejně jako v případě období do 4 let dítěte.

Martin Potůček uvedl, že v současném systému jsou náhradní doby ustanoveny jako paralelní. Je tedy možné uvažovat nad tím, aby byly definovány jako kumulativní, což by znamenalo, že by rodiče, kteří mají dvě a více dětí velmi rychle po sobě měli možnost zůstat s dětmi doma delší dobu a to i po uplynutí 4 roku nejmladšího dítěte. Je to otázka k diskusi a věc, která by mohla reagovat na situaci rodin s více dětmi a být přínosem pro výchovu těchto dětí.

Tomáš Fiala řekl, že péče o děti je společensky velmi nedoceněna, a proto je nutné rodiny a jejich dobré fungování podporovat třeba i tímto způsobem.

Jaroslav Šulc navázal na pana Fialu s tím, že je opravdu nutné zohledňovat demografický vývoj populace a úpadek tradiční rodiny v ČR, respektive snížení pravděpodobnosti narození druhého a třetího dítěte. Měli bychom se ovšem vyhnout nesystémovému parciálnímu řešení. Bylo by proto záhodno udělat určité kroky v propopulační politice a motivaci mladých rodin k pořízení si druhého, třetího i čtvrtého dítěte.

Otakar Hampel uvedl, že opatření by mělo cílit na dvě cílové skupiny matek. **První cílovou skupinu** tvoří matky, které kvůli náročné péči o více dětí nejsou zapojeny do výdělečného pracovního procesu po 4 roku nejmladšího dítěte, přicházejí o značnou dobu pojištění. Tuto chybějící dobu si potom budou muset napracovat a fakticky tak v některých případech odejdou do penze ještě později, než jim stanoví věková hranice odchodu do důchodu. To je velký problém – zároveň ale tato skupina nebude svým rozsahem velká a dopady do rozpočtu by proto nemusely být velké. **Druhou cílovou skupinou** jsou matky, které po uplynutí 4 roku nejmladšího dítěte nastoupí do práce na snížený úvazek, aby se mohly více věnovat svým dětem. V důsledku toho mají ovšem nižší příjem a tedy i nižší vyměřovací základ pro svůj důchod. Tyto ženy tedy nepotřebují náhradní dobu pojištění, ale možnost vyloučení této doby.

Shrnutí:

Největší podporu ze strany členů PT3 získala varianta 2. Je potřeba vyčíslit dopady do státního rozpočtu. Varianta 3 byla prakticky vyloučena. Pracovní tým došel ke zpřesnění zadání daného opatření i vymezení dvou hlavních cílových skupin tohoto opatření. Zpřesněná podoba preferované varianty tohoto opatření bude předložena k orientační diskusi na následujícím jednání OK.

Termín příštího jednání byl domluven na čtvrtek 16. 6. 2016 od 15:00.

zapisovala: Tereza Chmelíková

vidoval: Otakar Hampl

příloha: seznam přítomných

Fiala Tomáš	VŠE
Finková Veronika	sekretariát OK
Hampl Otakar	MZe
Chmelíková Tereza	sekretariát OK
Kaisrlík Jan	
Linhart Zdeněk	MPSV
Machanec Tomáš	MPSV
Pernes Zdeněk	RS ČR
Potůček Martin	OK
Samek Vít	ČMKOS
Škorpík Jan	MPSV
Štěpánek Martin	MPSV
Šulc Jaroslav	ČMKOS
Vlková-Šárová Lenka	ČSSZ
Vostatek Jaroslav	VŠFS
Zrcek Kryštof	ČSSZ